De zoekende makers

Het werk is er al

Je bent beslist niet de enige
Ook al voelt het soms wel zo

Sibie Kunst Communicatie
Lisse 2026

Inhoudsopgave

01 Je bent beslist niet de enige....3

02 Waarom het bezit van talent zelden het probleem is....6

03 De mythe van ‘goed genoeg’....9

04 Woorden vinden zonder je werk te verklaren....11

05 Wat er gebeurt als iemand echt kijkt....13

06 Ontmoeting zonder enige verkoopdruk....15

07 Positie komt vóór promotie....17

08 Een uitnodiging om niet alleen te zoeken....19

HOOFDSTUK 01

Je bent beslist niet de enige

Ook al voelt het soms wel zo

Er is een grote, stille meerderheid van kunstenaars die maakt, zoekt en experimenteert zonder enig zichtbaar resultaat in de vorm van verkoop, opdrachten of wat applaus van het publiek. Het zijn de makers met een klein atelier of met een tafel die ze als hun eigen ‘creatieve hoek’ in huis beschouwen. Waarop en waaronder meestal stapels kunstwerken liggen en de rest willekeurig tegen de muur aan staat. Waar mappen vol met schetsen over allerlei onderwerpen rondslingeren. Waar een computer met meerdere harde schijven vol met beelden staat. Werk dat er allemaal *al is*. En dat tegelijkertijd ergens op lijkt te staan wachten.

Waar het werk nu eigenlijk precies op wacht is vaak niet eens duidelijk

Deze kunstenaars vormen geen kleine randgroep. Ze zijn beslist geen uitzondering. Ze zijn geen ‘bijna’s’ of ‘nog-net-nietten.’ Ze zijn met velen. Naar schatting zo’n negentig procent van alle makers bevindt zich in deze fase. Ze zijn vaak heel actief, voelen zich zeer betrokken, doen aan alles mee, stellen zich zeer serieus op. Maar deze makers zijn niet of nauwelijks verkopend. Niet omdat hun werk zo slecht is. Dat is vaak prima. En al helemaal niet omdat ze niet hard genoeg hun best doen. Maar omdat zichtbaarheid, verkoop en positionering beslist niet vanzelfsprekend samenvallen met het maken ervan.

En dan is er nog iets heel belangrijks: Omdat niet iedere kunstenaar zichzelf en zijn of haar werk wil, kan of durft te verkopen. De eigenwaarde en het zelfvertrouwen zijn vaak kleiner dan objectief gezien nodig zou zijn.

Kunst maken zonder publiek

Veel zoekende makers zijn begonnen vanuit een innerlijke drang. Ze voelen een vorm van noodzaak. Hebben een sterke nieuwsgierigheid. Weten zich over veel in de wereld te verwonderen. De behoefte om iets te onderzoeken, om het onderzochte vast te leggen is vaak groot. Om de wereld naar een eigen visie te verbeelden. In het begin was er geen publiek bij nodig. Context)* deed er al helemaal niet toe. Er was ook geen verhaal, want dat was nog voor niemand van belang.

Maar ergens onderweg is het werk toch door blijven groeien, terwijl de wereld eromheen eveneens groter werd. Social media deed een intrede. Allerlei kunstplatforms kwamen en gingen weer. Er kwamen mogelijkheden van open calls. Netwerken groeiden en groeiden. Zichtbaarheid werd een voorwaarde om mee te kunnen doen en mee te gaan tellen.

En dan gebeurt er iets vreemds: Het werk *is er al*, maar de maker begint steeds meer te twijfelen of het wel eigenlijk bestaat zolang het niet door het publiek gezien wordt. Laat staan dat het al belangstelling krijgt. En laat nog meer staan dat het ook nog verkocht wordt.

Je maakt toch door. Ook terwijl je twijfelt. Je schuift een deel van je werk opzij. Je denkt:

Misschien moet ik nog beter even wachten;

Misschien is dit toch nog niet af;

Misschien moet ik eerst beter weten wat ik wil zeggen.

Bijna constante twijfel wordt daarmee een soort bijproduct van serieus maken. Het is niet echt verlammend, want je gaat wel door met maken. Maar het is wél aanwezig. Als een soort van achtergrondruis waar niet aan te ontsnappen valt.

Twijfel is geen teken van falen

Twijfel wordt vaak gezien als iets dat snel opgelost moet worden. Alsof het een soort menselijk gebrek is. Maar voor veel kunstenaars hoort twijfel bij aandachtig werken. Bij niet te snel willen zijn. Bij ruimte te laten voor dat, wat nog niet weet wat het is.

De zoekende maker twijfelt niet omdat hij of zij zwak in het vak is, maar juist omdat het werk uiterst serieus genomen wordt. Omdat het nog niet meteen in een hokje geplaatst hoeft te worden. Omdat er ook wel aangevoeld wordt dat te vroeg met je werk naar buiten komen soms meer kapot maakt dan dat het oplevert.

Twijfel is hier geen stilstand. Het is eerder een vorm van zorgvuldigheid.

En toch schuurt het. Want ondertussen lijkt de buitenwereld wél te vragen om duidelijkheid van jouw kant. Om een zichtbare en duidelijke positionering, om jouw statements. Alsof elk werk meteen moet uitleggen waarom het bestaat.

Gezien worden zonder jezelf te verkopen

Voor veel zoekende makers zit hier de grootste spanning:
Hoe word ik gezien zonder mezelf direct te hoeven verkopen?

Verkopen voelt voor sommigen als een rol die niet bij jou als kunstenaar past. Het is allemaal nog te luid. Het gaat te snel en daarmee is het nog te weinig gecontroleerd. Het is te instrumenteel. Alsof het werk maar moet buigen in de richting van een verhaal dat er nog niet eens is. En dat misschien nooit zo echt eenduidig zal gaan worden.

Er is een groot verschil tussen zichtbaar zijn en jezelf naar voren proberen te schuiven. Tussen iets met anderen delen en te etaleren voor de verkoop. Tussen uitnodigen voor gesprek en proberen te overtuigen.

Niet iedereen wil vooraan staan en roepen. Niet iedereen wil steeds maar verder optimaliseren. En niet iedereen hoeft dat gelukkig van zichzelf ook.

Gezien worden kan namelijk ook andere dingen betekenen:

Werk tonen zonder uitleg;

Aanwezig zijn zonder pitch voorhanden te hebben;

Deel uitmaken van de omgeving zonder jezelf centraal te zetten.

Maar zulke vormen van zichtbaarheid zijn veel zeldzamer. Ze vragen om plekken waar vertraging nog is toegestaan. Waar kijken belangrijker is dan reageren. Waar werk gewoon mag bestaan zonder dat er een direct doel aan te tonen is.

De stille meerderheid

Omdat deze plekken, die niet puur op het willen verkopen gericht zijn, zo schaars zijn, blijven veel makers onder de radar. Niet uit onwil, maar uit een gebrek aan aansluiting. Of omdat zelfs de wil ontbreekt om erbij aan te willen sluiten. Ze kijken. Ze volgen wat er gebeurt. Ze lezen mee. Ze komen misschien nog wel naar activiteiten toe, maar blijven ook daar op de achtergrond.

Dat maakt hen niet minder betrokken. Integendeel.

De stille meerderheid draagt en ondersteunt een groot deel van het culturele ecosysteem. Ze maken het veld veel rijker, voorzien het van gelaagdheid en maken het minder eenduidig. Ze houden de noodzakelijke vragen open. Ze oefenen. Ze onderzoeken. Ze blijven herhalen tot ze dat wat ze zoeken, gevonden hebben.

Zonder deze groep zou kunst vooral bestaan uit alles wat al eens eerder bevestigd is.

Als het werk er al is

Misschien is dat wel het belangrijkste besef voor de zoekende maker.
Het werk hoeft niet eerst verkocht, benoemd of gelegitimeerd te worden om toch te bestaan. Waarschijnlijk is de volgorde zelfs andersom.

Het werk *is er al*. Vaak al lang. Misschien zelfs wel té lang.

Het mag bestaan in twijfel. In stilte. In ontwikkeling. In een la. Aan de muur. Of in een map.

De vraag is niet meteen: *Hoe krijg ik dit werk naar buiten en onder het publiek?*
Maar misschien eerst: *Wat vraagt dit werk van mij?*

Soms vraagt het werk geduld. Soms aandacht. Soms een andere context. En soms niets meer dan gewoon blijven maken.

Niet elk werk wil direct vooruit. Sommige werken willen alleen maar blijven.

Tot slot over dit boekje

Dit boekje is geen routekaart. Geen handleiding om alsnog even fors te gaan verkopen. Het is juist een erkenning. Van een positie die vaak onzichtbaar blijft, maar die wel zeer wijdverbreid is.

Als je jezelf herkent als zoekende maker: Weet dan dat je niet achterloopt. Je bevindt je in een goed en vooral groot gezelschap. In die grote, stille groep die maar blijft maken zonder garanties.

En misschien is dat geen tussenfase, maar moet je het gewoon zien als een volwaardige plek.

HOOFDSTUK 02

Waarom het bezit van talent zelden het probleem is

Wat er écht ontbreekt tussen werk en publiek

Veel kunstenaars die niet verkopen, dragen een hardnekkige gedachte met zich mee die luidt:

Als mijn werk echt goed genoeg was, zou het vanzelf zijn weg wel vinden.
Het klinkt misschien ergens wel logisch. Maar het is ook hardnekkig onjuist.

Talent is zelden het probleem

Sterker nog: In de groep van niet-verkopende kunstenaars is talent meestal overvloedig aanwezig. Technisch is men vaardig, inhoudelijk vaak scherp, gevoelig en eigenzinnig. Vaak zelfs méér doordacht dan veel vrij automatisch gemaakt werk dat wél circuleert, louter door de naam van de maker die erop staat. Sommige namen maken kunst nu eenmaal direct aantrekkelijk om te kopen.

Wat ontbreekt is beslist niet de kwaliteit. Het is de samenhang. Niet te weinig kunde, maar er ontbreekt nog een fundament waarop een geleidelijke opbouw mogelijk is.

Toch wordt het gebrek aan verkoop vaak als een soort van persoonlijk falen opgevat. Alsof het een oordeel is over het werk zelf. Of, veel erger nog, dat het een negatief oordeel over de maker zou geven. Dat idee nestelt zich langzaam maar zeker. En het werkt op den duur sterk ondermijnend. Het maakt dat kunstenaars hun eigen werk en zichzelf gaan wantrouwen. En dat terwijl het probleem zich elders bevindt.

Het probleem staat niet in een hoekje van het atelier tussen al die niet-verkochte werken. Het staat helemaal niet in het atelier. Het staat daar. Het probleem staat in de ruimte daarbuiten.

Het misverstand van de vanzelfsprekendheid

Er leeft een romantisch idee dat goed werk vanzelf gezien, bewonderd en natuurlijk snel verkocht wordt. Dat “*kwaliteit altijd boven komt drijven*.” Dat het publiek je echt wel weet te vinden, als het werk maar eerlijk genoeg is.

In werkelijkheid werkt het maar heel zelden zo. Misschien wel nooit. En als het al lukt, is het een pure toevalstreffer.

Werk heeft een context nodig om te gaan leven. En pas daarna zal het kans zien om belangstelling te wekken. En vanuit die belangstelling te gaan verkopen. Het kunstwerk heeft een omgeving nodig waarin het kan landen. Waar het kunstwerk gezien gaat worden door mensen die weten *hoe* ze moeten kijken. Waar een taal wordt gebezigd die niet alleen maar uitlegt, maar ook opent. Er is tijd nodig. In die tijd moet herhaling plaats gaan vinden. En dat vraagt vaak om vormen van vertraging.

Zonder die omstandigheden blijft je werk ergens los in de ruimte hangen. Niet omdat het zo onduidelijk is, maar omdat vrijwel niemand geleerd heeft aandachtig bij jouw werk stil te staan. En de kleine groep die dat wel doet, heeft

vaak al het eigen netwerk in een kleine eigen wereld waar je als buitenstaander nauwelijks toegang toe kunt krijgen.

Wat er ontbreekt is dus zeker geen talent. Er Is gewoon geen brug. Een brug die je over kunt gaan om het juiste publiek te bereiken dat jouw werk de noodzakelijke context kan gaan geven.

Wat er dus écht ontbreekt tussen je werk en je publiek

Tussen je werk dat er al is en het publiek dat mogelijk geïnteresseerd zou zijn, zit vaak geen afwijzing. Er zit alleen maar een wat té grote leegte.

Geen duidelijke plek;

Geen gedeelde verwachting;

Geen aanleiding om te kijken zonder verplichting.

Veel kunstenaars denken dat ze zichzelf *toe moeten gaan voegen* om die leegte op te vullen: Met een verhaal, een sterke pitch, een duidelijke positionering. Maar dat voelt voor velen eerder als een soort vervreemding van wie je zelf bent. Iets wat je gedwongen moet gaan doen om iets verkocht te krijgen. Alsof je werk pas mag bestaan wanneer het vertaald is naar iets anders, dat als het ware goedgekeurd moet zijn door een ander.

Terwijl dat wat vaak ontbreekt, juist niet nog meer uitleg is, maar betere omstandigheden om te ontmoeten.

Kleinschalige contexten;

Terugkerende momenten;

Publiek dat niet hoeft te kopen;

Publiek dat wel een mening durft te geven;

Situaties waarin kijken geen beslissing afdwingt.

Zulke ruimtes zijn heel schaars. De evenementen rond kunst die er zijn, zijn in de praktijk altijd gericht op zoveel mogelijk verkopen en dus op het aantrekken van veel kopers. En die kopers zitten niet op gedwongen aandacht te wachten. Het publiek dat de evenementen bezoekt zijn dan vooral de nieuwsgierige kijkers. En precies daarom blijft zoveel werk onzichtbaar, zonder ooit door iemand afgewezen te zijn. Misschien was er wel niemand die zich geroepen voelde om dat te doen. Waarom zou je ook?

Twijfel als logisch gevolg

Wanneer een kunstwerk geen fundament kan vinden, ontstaat er al snel de nodige twijfel. Niet omdat het werk zelf zo wankel zou zijn, maar omdat het nergens weerklank kan vinden.

De zoekende maker voelt dit heel scherp aan. Er is onderhuids best een sterk verlangen om gezien te worden. Maar er is ook een sterke weerstand tegen alles wat aanvoelt als zelfpromotie. Dat spanningsveld is geen zwakte. Het is een teken van integriteit. En daarmee ook van kracht en zelfvertrouwen.

Twijfel bij de kunstenaar ontstaat hier niet uit onzekerheid over het werk, maar uit onduidelijkheid over de weg naar het werk toe. Die weg is vaak onduidelijk. De wegwijzers ontbreken. De borden die er zijn wijzen naar de verkeerde kant. Ofwel, die weg wordt zelden op een heldere wijze aangeboden.

Zichtbaarheid zonder spektakel

Zichtbaarheid wordt vaak verward met luidruchtig gedrag. Met sterke aanwezigheid. Met een achterliggende strategie. Maar voor veel kunstenaars werkt dat zo helemaal niet. Niet omdat ze het niet zouden kunnen, maar omdat het gewoon niet klopt met hoe hun werk functioneert.

Er is nu eenmaal werk dat om stilte vraagt;

Herhaling is nodig om een werk gezien te laten worden;

Een langzame blik is nodig om het werk daadwerkelijk te zien.

Dat werk verdwijnt niet omdat het faalt. Het verdwijnt omdat de plekken waar het wel past steeds zeldzamer worden. Omdat men niet samen kijkt, maar omdat men elkaar opjaagt. Er moet immers iets verkocht worden? En nog meer verkocht? Maar aan wie? Wie wil het hebben? Vragen die het noodzakelijke gesprek naar de achtergrond drukken. En geen gesprekken betekent ook minder context. En minder context betekent een kleinere groep kopers. De cirkel is rond. Of is het geen cirkel, maar een soort draaikolk, die iedereen langzaam omlaag trekt? Dan is het helemaal raadzaam daar ver van vandaan te blijven.

Zichtbaar zijn hoeft niet te betekenen dat je jezelf centraal zet. Het kan ook betekenen dat je werk deel laat worden van een ritme, het een context geeft en laat geven, deel uit te gaan maken van een gemeenschap waarin kijken normaal is. En waar kopen zeker niet verplicht is. Misschien is het er wel niet eens mogelijk.

Verkopen en talent hebben is zeker niet hetzelfde

Als je niet verkoopt, zegt dat weinig over je talent. Het zegt wel veel over de structuren waarin je je beweegt.

Het werk is er al.

De aandacht is er misschien ook wel.

Wat er nog ontbreekt, zijn vaak niet jij en je publiek, maar de ruimte ertussen. De ruimte waar een kunstwerk context kan krijgen om uiteindelijk daarmee op te gaan vallen. En verkocht te worden.

Dit boekje wil en kan die leegte niet vullen met directe oplossingen, maar kan wel benoemen wat er speelt. Zodat falen niet langer wordt verward met een kennelijke stilte op de verkoopmarkt. En talent niet langer wordt afgewogen aan je zichtbaarheid alleen.

Voor de zoekende makers geldt: Je bent niet ongezien omdat je tekortschiet. Je bent ongezien omdat er veel te weinig plekken zijn die goed passen bij wat jij maakt.

HOOFDSTUK 03

De mythe van ‘goed genoeg’

Hoe vergelijking en onzichtbaarheid verlammend kunnen werken

Een van de hardnekkigste ideeën in de kunstwereld is dat er een onzichtbare drempel bestaat: Je kunst moet het stempel “*goed genoeg*” krijgen. Of zelfs maar kunnen krijgen. Wie dat stempel moet gaan geven is vaak niet echt duidelijk.

Alsof werk pas recht heeft op aandacht wanneer het een bepaalde, door wie dan ook bepaalde, objectieve kwaliteit heeft bereikt. Alsof er ergens een meetlat ligt die bepaalt wanneer je door mag gaan naar zichtbaarheid, meer erkenning of een groter publiek.

Voor veel zoekende makers is deze gedachte verlammend. Niet omdat ze slecht werken, maar omdat ze voortdurend het gevoel hebben nét tekort te schieten. Alsof het werk nog één stap, één inzicht, één verbetering meer nodig heeft voordat het in het openbaar mag verschijnen.

Maar die stap blijkt zelden concreet. Je lijkt eerst over een soort drempel naar de juiste weg te moeten stappen. En die drempel verschuift steeds.

Vergelijken zonder context

Vergelijking speelt hierbij een grote rol. Makers kijken om zich heen en zien overal werk dat al zichtbaar is en volledig gericht lijkt op verkopen: Op tentoonstellingen, online, in collecties.

Wat ze niet zien, is de al lang opgebouwde context waarbinnen al dat werk verschijnt.

Ze zien het resultaat, maar niet de omstandigheden;

Ze zien de overlevende selectie, maar niet de grote hoeveelheid uitval;

Ze zien de zichtbaarheid, maar niet de timing.

Een vergelijking gaat daardoor bijna altijd scheef. Het eigen werk wordt afgezet tegen een al eerder over een lange periode, zorgvuldig geselecteerde buitenwereld waarbij alles wat niet voldoet onzichtbaar is. En omdat de eigen twijfel wél voelbaar en misschien zelfs zichtbaar blijft, lijkt het alsof anderen veel zekerder van hun zaak zijn, verder zijn, beter zijn en succesvoller zijn.

Erger nog: Dat zij wél goed genoeg zijn.

Zo wordt ‘goed genoeg’ geen artistieke maatstaf meer, maar een gevoel dat voortdurend weer wordt ondergraven.

Onzichtbaarheid als stille conclusie

Wanneer werk lange tijd onzichtbaar blijft, wordt dat zelden gezien als een structureel probleem. Het feit wordt geïnternaliseerd. Zeg maar naar jezelf goedgepraat.

Misschien is mijn werk toch niet sterk genoeg;

Misschien mis ik toch nog iets essentieels;

Misschien zie ik iets zelf (nog) niet wat anderen wel zien.

Onzichtbaarheid wordt op die manier gelezen als een soort negatief oordeel, terwijl het in werkelijkheid vaak het gevolg is van de afwezigheid van de daarvoor noodzakelijke context, een goed netwerk of passende plekken om het

aan het publiek te tonen. Onzichtbaarheid ontstaat niet door een gebrek aan kwaliteit, maar door een gebrek aan doorstroming.

Voor veel zoekende makers betekent dit, dat ze door blijven werken in stilte, terwijl die stilte voor henzelf langzaam een vorm van betekenis krijgt. Geen stilte als rust om je heen, maar als de bevestiging van twijfel. Bevestiging dat die twijfel terecht is.

De verlamming van te lang wachten

De mythe van ‘goed genoeg’ zet makers in een wachtstand. Het werk is er, maar wordt vastgehouden. Nog even niet tonen. Nu nog niet delen. Nog niet over spreken. Even wachten nog. Tot alles goed genoeg is.

Dat wachten met laten zien voelt op zich wel lekker veilig, maar het werkt onderhuids verlammend. Het haalt volledig de spanning uit het maken. Niet omdat er geen ideeën meer zouden zijn, maar omdat alles gericht gaat worden op een toekomstig moment waarop het *wel* mag.

En dat moment komt zelden vanzelf.

Niet omdat je werk tekortschiet, maar omdat ‘goed genoeg’ geen vastomlijnd punt is. Het is een bewegend doel. Het is een constante beweging die wordt gevoed door vergelijking. En door die veilige stilte. Het moment waarop je ook mee mag doen, komt daardoor gewoon niet. Het is altijd een paar stappen verder dan de plek waar je nu bent aangekomen.

Zichtbaar worden zonder oordeel

Wat veel zoekende makers missen, is een vorm van zichtbaarheid zonder directe beoordeling. Plekken waar je werk kan verschijnen zonder meteen gewogen te worden. Zonder dat er iets van afhangt.

Zichtbaarheid hoeft niet altijd te leiden tot succes, verkoop of erkenning. Soms betekent gezien worden simpelweg: Bestaan in het bijzijn van anderen.

Wanneer die mogelijkheid ontbreekt, wordt elk moment van tonen van je werk direct beladen. En wordt ‘goed genoeg’ niet een artistieke vraag, maar een existentiële.

Zonder consequenties zichtbaar zijn

De vraag is misschien niet of je werk goed genoeg is. Maar wat gebeurt er wanneer alles wat je maakt voortdurend langs die meetlat wordt gelegd?

Voor de zoekende makers geldt: Verlamming ontstaat niet door gebrek aan talent, maar door voortdurende vergelijking in een landschap waar weinig ruimte is om zonder consequenties zichtbaar te zijn.

Het werk is er al.
De twijfel ook.

Misschien is ‘goed genoeg’ wel geen voorwaarde om te beginnen. Wellicht is het niet meer dan een mythe die ontstaat wanneer werk te lang alleen en ongezien blijft.

HOOFDSTUK 04

Woorden vinden zonder je werk te verklaren

Over spreken vanuit het proces in plaats vanuit een verdediging

Veel zoekende makers ervaren spreken over hun werk als een soort tweede, lastige discipline, die ze moeten beheersen. Het is niet lastig omdat ze niets te zeggen hebben, maar omdat elke zin al snel voelt als het af moeten leggen van een soort verantwoording.

Alsof woorden pas mogen klinken wanneer ze het werk legitimeren;

Alsof spreken betekent: Uitleggen waarom dit werk er wél toe doet;

Alsof stilte een tekort aan iets is;

En veel geluid ergens een bewijs van vormt.

Die druk maakt spreken zwaar. En het kan vaak knap ongemakkelijk zijn.

Wanneer taal niet meer dan verdediging wordt

Zodra werk niet vanzelfsprekend gezien wordt, krijgt de taal van de maker een andere functie. Niet langer verkennend, maar verklarend. Niet zoeken, maar steeds rechtvaardigen.

Veel kunstenaars herkennen dit moment waarschijnlijk wel: Je vertelt iets over je werk en hoort jezelf ineens de anderen gaan overtuigen. Of je gaat nuanceren ten koste van jezelf om maar dichter bij de ander te kunnen komen. Je gaat je mening wat afzwakken. Je begint zelf al vooruit te lopen op de mogelijke kritiek die in theorie zou kunnen komen.

Wat begon als delen dreigt daarmee te eindigen als een vorm van verdediging.

Dat gebeurt niet omdat je zo onzeker bent, maar omdat de ruimte waarin je spreekt vaak geen neutraliteit toelaat. Omdat woorden meteen gevolgen lijken te hebben. Die woorden moeten iets *doen*. Ze moeten verklaren. Ze moeten iets plaatsen. Ze moeten iets afbakenen.

Voor kunstwerken die nog in beweging zijn, werkt dat knap verstikkend.

Spreken vanuit proces

Er bestaat een andere manier van spreken. Minder gericht op betekenis, meer op de beweging. Minder op het eindpunt, maar meer op wat er gaande is.

Spreken vanuit proces betekent niet dat je alles moet uitleggen. Het betekent dat je woorden gebruikt zoals je materialen gebruikt: Onderzoekend, voorlopig en tastend.

Niet: *Dit werk gaat over...*
Maar: *Ik ben bezig met...*

Niet: *Dit betekent...*
Maar: *Ik merk dat...*

Procestaal nodigt het publiek uit tot meekijken en meedenken. En niet tot beoordelen. Dit soort taal opent een ruimte waarin het werk niet direct vastgezet wordt, maar gewoon mag blijven ademen.

Voor veel zoekende makers voelt dit al een stuk natuurlijker. Minder opdringerig en minder definitief.

De angst om het werk vast te zetten

Een veelgehoorde zorg van sprekende kunstenaars is dat de woorden die je kiest je werk gaan beperken. Dat een eenmaal uitgesproken zin het beeld als het ware vastzet. Dat het publiek alleen nog maar blijft zien wat er gezegd is in plaats van een oordeel te hebben.

Die angst is begrijpelijk. Zeker bij een werk dat gelaagd, intuïtief of open is.

Maar zwijgen uit angst is iets anders dan kiezen voor zorgvuldige taal. Woorden hoeven je werk niet te verklaren om toch aanwezig te zijn. Ze kunnen ook naast het werk bestaan. Er omheen. Er achter. Er voor.

Niet als een handleiding, maar als een spoor.

Gezien worden zonder uitleg

Wat veel zoekende makers verlangen, is gezien te worden zonder eerst alles te moeten uitleggen. Met werk dat mag spreken op zijn eigen tempo. En woorden die volgen, in plaats van voorafgaan.

Dat vraagt om contexten waarin taal geen verkoopinstrument is. Waar spreken niet gelijkstaat aan jezelf positioneren. Waar je niet hoeft te weten wat je werk moet kosten en of er nog ergens een korting mogelijk is.

Zulke contexten zonder verplichtingen zijn nog heel schaars. Maar ze bestaan. En ze beginnen vaak klein: In gesprekken, in teksten zonder doel, in momenten waarop nog niets beslist hoeft te worden.

De juiste manier van spreken

Woorden zijn geen vijand van het werk. Maar ze worden dat wel wanneer ze alleen nog maar dienen om alle twijfel weg te nemen. Of om de waarde te bewijzen.

Je uitleg moet nieuwe context aan een werk toevoegen zonder het al bestaande te gaan vertellen.

Voor de zoekende makers ligt de uitdaging niet in het vinden van de juiste uitleg. Die uitdaging ligt in het vinden van een manier van spreken die het werk niet definitief maakt en daarmee afsluit. Je uitleg moet ruimte openlaten. Ruimte voor andere, liefst tegengestelde meningen. Ruimte om de context van het werk te vergroten.

Het werk is er al.
De woorden mogen volgen.

Niet om iets te verklaren.
Maar om te begeleiden wat er nog moet gaan komen.

HOOFDSTUK 05

Wat er gebeurt als iemand echt kijkt

Ervaring van aandacht zonder oordeel

De meeste kunstenaars zijn gewend aan blikken die supersnel gaan.
Een paar seconden. Een knik. Soms een oordeel, soms een vraag. Vaak gevolgd door stilte of snel doorstappen om maar te voorkomen dat er een vraag aan je wordt gesteld waar je helemaal geen zin in hebt.

Kijken is zelden echt kijken

Voor de zoekende makers voor wie het werk er al is, maar het publiek nog geen vanzelfsprekendheid is, voelt dat gemis scherp. Niet omdat er direct applaus verwacht wordt, maar omdat aandacht iets anders is dan erkenning. Aandacht is nabijheid. En die ontbreekt vaak. Een paar woorden zijn welkom. Of ze nu bewonderend zijn of meer twijfel uiten is niet van belang. Iedereen mag tenslotte een eigen mening hebben over wat zij of hij ziet. Gelukkig wel.

Echt kijken is zeer zeldzaam

Echt kijken gebeurt altijd langzaam. Het heeft geen haast, geen agenda, geen verwachting van resultaat. Het is kijken zonder meteen te willen begrijpen.

Wanneer iemand echt kijkt, gebeurt er iets opmerkelijks:
Het werk lijkt zich te ontspannen.

Natuurlijk niet letterlijk, maar wel voelbaar voor wie daar voor open staat. De spanning van ‘wat zal men ervan vinden’ zakt verder weg. Het werk hoeft zichzelf niet meer te bewijzen. Het mag er zijn, zoals het is, op dat moment.

Voor veel kunstenaars is deze echte belangstelling een onverwachte ervaring. Soms voelt het zelfs bijna als ontregelend.

Zonder een oordeel ontstaat er ruimte

Een oordeel sluit af.
Maar aandacht opent.

Zodra er geen waardering of afkeuring in de lucht hangt, ontstaat er ruimte om te blijven. Om details te laten opvallen. Om niet meteen te weten wat je ziet.

Die ruimte werkt twee kanten op. Niet alleen de kijker vertraagt, ook de maker. Twijfel wordt minder dreigend. Niet omdat die volledig verdwijnt, maar omdat hij niet meer alles hoeft te bepalen.

In aandacht zonder oordeel wordt twijfel een onderdeel van het werk, geen tekort.

Gezien worden zonder uitleg

Veel zoekende makers verlangen naar dit moment: Gezien worden zonder dat er iets uitgelegd hoeft te worden. Zonder context, zonder achtergrondverhaal, zonder verdediging.

Wanneer iemand echt kijkt, vervalt de drang om te praten. Niet uit verlegenheid, maar uit vertrouwen. Het werk draagt zichzelf, al is het nog onvolledig, zoekend of ruw.

Dat moment, hoe klein het ook is, kan al iets verschuiven. Het bevestigt niet dat het werk ‘goed’ is, maar dat het in elk geval *werkt* als mogelijkheid voor vormen van ontmoeting.

De maker verandert mee

Opvallend is dat echte aandacht niet alleen het werk raakt, maar ook de maker. Wie gezien wordt zonder oordeel, gaat anders kijken naar zijn eigen werk.

Minder streng. Minder controlerend.
Er ontstaat een zekere mildheid.

Die ervaring blijft vaak hangen. Niet als een bewijs voor wat dan ook, maar als een herinnering van “ zo kan het ook.” Werk hoeft niet altijd beoordeeld te worden om betekenis te hebben.

Voor veel kunstenaars is dat al genoeg om weer verdere kunstwerken te maken.

Kleine momenten met een groot effect

Echte aandacht is zeldzaam, maar niet per se iets groots. Het zit niet in tentoonstellingen of publicaties, maar in momenten. In één kijker. Eén gesprek. Eén stilte die niet ongemakkelijk is.

Voor de zoekende makers zijn dit geen bijzaken. Het zijn ankerpunten. Bewijzen dat maken niet zinloos is, ook als er niets verkocht wordt.

Het werk is er al.
En soms is één echte blik al voldoende om te weten:

Dit mag bestaan.

HOOFDSTUK 06

Ontmoeting zonder enige verkoopdruk

Waarom rust een voorwaarde is voor ontwikkeling

Veel ontmoetingen in de kunstwereld zijn volstrekt niet neutraal. Ze dragen altijd een stille verwachting met zich mee: Dat er iets moet gebeuren. Dat het werk direct iemand moet overtuigen. Dat een gesprek altijd ergens toe leidt. Dat zichtbaarheid uiteindelijk rendement oplevert. Anders gezegd, er moet iets verkocht kunnen worden. En dat legt druk als die verkoop uitblijft, wat vaak het geval zal zijn.

Voor de zoekende makers voelt die druk vaak nog zwaarder dan uitgesproken wordt. Niet omdat ze tegen vormen van contact zijn, integendeel zelfs, maar omdat elke ontmoeting hierdoor beladen raakt. Alsof er altijd iets op het spel staat. Zelfs wanneer niemand dat hardop zegt.

En juist dan verdwijnt de rust, die nodig is om werkelijk te kunnen ontwikkelen.

Wanneer alles een potentieel verkoopmoment wordt

Zodra een ontmoeting gelezen wordt als kans op iets, zoals erkenning, selectie en uiteraard verkoop verandert de houding direct. Makers gaan zichzelf onbewust bij proberen te stellen. Werk wordt strategisch getoond. Twijfels worden ingeslikt. Het proces wordt gladgestreken richting resultaat. Het open gesprek verdwijnt ook volledig.

Dat is niet uit een soort oneerlijkheid, maar uit zelfbescherming.

Voor veel zoekende makers voelt dit vervreemdend. Het werk dat juist ontstond uit aandacht, traagheid, context en onzekerheid, moet ineens functioneren binnen een kader van resultaat. Alsof het kunstwerk pas mag bestaan wanneer het ergens toe leidt.

Die extra druk en spanning maken een ontmoeting oppervlakkig. Niet omdat mensen niet willen luisteren, maar omdat niemand echt durft te blijven uit angst dat er “iets van je verwacht wordt.”

Rust als de zo noodzakelijke ondergrond

Ontwikkeling vraagt iets anders dan zichtbaarheid. Ze vraagt ook rust. Niet als een luxe, maar als een voorwaarde.

Rust betekent:

Dat er nu niets beslist hoeft te worden;

Dat je werk niet hoeft te bewijzen wat het waard is;

Dat een gesprek geen richting hoeft te hebben, laat staan dat het in een bepaalde richting (verkoop bijvoorbeeld) gestuurd moet worden.

In rust kan een kunstwerk zich tonen zoals het is: Onaf, zoekend, soms zelfs tegenstrijdig. En juist daar gebeurt de echte ontwikkeling. Niet in de momenten waarop alles vastligt, maar waar nog volop bewogen kan worden.

Voor de zoekende makers is rust geen passiviteit. Het is een actieve staat. Een ruimte waarin werk goed kan reageren, nog kan verschuiven en volledig bijgesteld kan worden.

Ontmoeting als een vorm van gedeelde aandacht

Een ontmoeting zonder verkoopdruk is geen leegte. Het is een andere vorm van intensiteit. Het is een ruimte waarin aandacht gedeeld kan worden zonder dat die meteen praktisch benut hoeft te worden.

Wanneer niemand iets bij een gesprek hoeft te winnen, ontstaat er een vorm van gelijkwaardigheid. De maker hoeft zichzelf en anderen niet meer te overtuigen. De ander hoeft niet te beoordelen. Beiden mogen kijken, luisteren, vragen stellen, zonder dat dit gevolgen hoeft te hebben.

In zulke ontmoetingen wordt het werk niet groter dan het is, maar wel helderder. Niet omdat het uitgelegd wordt, maar omdat het werk de kijker vrij aan mag spreken zonder dat het direct consequenties of verplichtingen geeft.

Voor veel kunstenaars zijn dit de momenten waarop ze zich weer echt maker voelen, in plaats van aanbieder of nog erger: Handelaar.

Waarom deze ontmoetingen zo zeldzaam zijn

Rustige ontmoetingen zijn schaars omdat het hele systeem er niet op is ingericht en de spelers in het systeem het dus niet als vanzelfsprekend ervaren. Veel in de kunstwereld is gericht op selectie, verbetering van zichtbaarheid, verkoop en snelle doorstroming naar meer en groei. In een dergelijk systeem is per definitie weinig ruimte voor vertragende zaken, laat staan dat vertraging als nuttig wordt gezien en daarmee getolereerd wordt.

Toch zijn het juist deze rustige momenten die makers op lange termijn zullen ondersteunen. Ze bieden geen garanties, maar leveren wel een stevig fundament. Ze geven niemand enige belofte, maar vergroten wel sterk de kans op continuïteit. Want zonder zulke ontmoetingen wordt je ontwikkeling iets wat je helemaal alleen doet. En dat houdt niemand lang vol.

Rust betekent geen stilstand. Het duidt juist op innerlijke voorbereiding

Voor de zoekende makers is ontmoeting zonder verkoopdruk geen luxe, maar een noodzaak. Het is de plek waar werk mag bestaan zonder richting. Waar twijfel geen teken van zwakte is, maar iets waar informatie te halen is omdat alles uit meerdere richtingen wordt bekeken. Waar rust geen stilstand betekent, maar juist een stuk voorbereiding.

Het werk is er al.
Wat het nodig heeft, is geen strakke pitch, maar ruimte om er te zijn, besproken te worden, van context te worden voorzien. Kortom, om te groeien.

En soms begint ontwikkeling gewoon met samen aanwezig zijn. Zonder enig plan. Zonder een doel.

HOOFDSTUK 07

Positie komt vóór promotie

Eerst goed begrijpen waar je zelf staat en dan pas verder

Veel zoekende makers voelen vroeg of laat de druk om zichtbaar te worden. Alsof er een moment komt waarop je iets moet *doen* met het werk dat er al is. Delen. Tonen. Profileren. Promoten. Verkopen.

Die druk komt zelden van binnenuit. Ze ontstaat doordat overal om je heen voorbeelden circuleren van kunstenaars die ‘het gemaakt hebben.’ Met een helder profiel, een goed verhaal, een eigen publiek. Alsof zichtbaarheid altijd een logische volgende stap is en het uitblijven daarvan je een niet meer in te halen achterstand op zou leveren.

Maar wat vaak wordt overgeslagen, is een eerdere vraag:
Waar sta ik eigenlijk?

Niet strategisch. Niet marketing matig. Maar inhoudelijk.

Promotie zonder positie maakt onrustig

Wanneer promotie vóór het bepalen van je eigen positie komt, ontstaat er ruis. Makers beginnen iets te communiceren zonder precies te weten wat ze willen laten zien. Hun werk wordt samengebracht omdat het nu eenmaal moet, maar niet omdat alles klopt. Er wordt gezocht naar bijpassende woorden die nu eenmaal horen bij contacten met de buitenwereld, maar niet noodzakelijkerwijs bij het eigen proces.

Dat voelt uiteraard ongemakkelijk. Alsof je iets geforceerd vooruit schuift dat nog niet op eigen benen staat, alleen omdat dit van iets of iemand ‘*moet.*’

Voor veel zoekende makers leidt dit tot extra twijfel:

Kan ik dit wel laten zien?

Is dit wel voldoende representatief?

Zeg ik niet te veel?

Of laat ik juist te weinig zien?

Die twijfel is helemaal geen teken van onvermogen, maar geeft aan dat er nog een ontbrekende stap aanwezig is. Het is niet de promotie die nog ontbreekt, maar het is de eigen positionering.

Wat positie werkelijk betekent

Positie wordt vaak verward met een statement. Met een niche waarin je je beweegt. Met een scherpe formulering. Maar voor zoekende makers is hun positie iets anders.

Je positie gaat niet over wat je roept, maar over waar je staat ten opzichte van je eigen werk.

Het betekent:

Weten wat je onderzoekt, ook als dat nog verandert;

Herkennen wat terugkeert in je werk, zonder het vast te leggen;

Voelen waar je aandacht naartoe gaat en waar niet.

Positie is geen etiket dat je jezelf opplakt, maar het tussenresultaat van een oriëntatie. Die geeft je nog geen eindpunt, maar wel een voorlopig houvast. Je weet waar je staat tussen beginpunt en eindpunt.

Je hoeft nog niet te weten *waar je exact naartoe gaat*, zolang je maar weet *waar je nu bent*.

Eerst alles intern op orde en dan pas richting extern

Voor veel zoekende makers helpt het om hun positie eerst intern te laten ontstaan. In het atelier. In gesprekken met gelijkgestemden. In een onderzoek naar zichzelf zonder dat daar publiek bij moet zijn.

Daar mag best twijfel bij bestaan. Intern mag alles nog onscherp zijn. Daar hoeft ook niets consistent te zijn.

Pas wanneer er intern iets van helderheid ontstaat en dat hoeft geen hard antwoord te zijn, maar een globale richting inslaan is al mooi, wordt externe zichtbaarheid ook minder bedreigend. Dan hoeft promotie niet meer zo te overtuigen, maar mag het volgen wat je aan het doen bent.

Niet als een sprong, maar als verlengde.

Zichtbaarheid als gevolg, niet als startpunt

Wanneer positie voorop staat, verandert ook de aard van je zichtbaarheid. Die wordt veel rustiger. Minder dwingend. Veel minder op resultaat gericht.

Je hoeft jezelf niet geforceerd te verkopen, omdat je goed weet wat je aan het doen bent. Zelfs al kun je dat nog niet volledig aan iedereen uitleggen. Je hoeft niet alles van jezelf te laten zien, omdat je heel goed voelt wat nu relevant voor jou is.

Zichtbaarheid wordt dan niet het leveren van een bepaalde prestatie, maar een bijproduct van de helderheid die je uit wilt gaan stralen. Je weet wat je wilt.

Voor de zoekende makers is dat vaak al een verademing.

Niet iedereen hoeft meteen naar buiten.

Niet elk werk vraagt om promotie.

Niet elke fase vraagt om publiek.

Voor de zoekende makers geldt: Het bepalen van je eigen positie is geen luxe, maar geeft een sterk fundament. Wie het onderzoek overslaat naar waar hij of zij nu staat, raakt sneller verstrikt in allerlei scheve vergelijkingen, twijfels en gevoelens van onrust.

Het werk is er al.
De richting mag nog ontstaan.

HOOFDSTUK 08

Een uitnodiging om niet alleen te zoeken

Meedoen zonder belofte, zonder deadline

Zoeken is een eenzame bezigheid. Niet omdat je niemand kent, maar omdat het grootste deel van het maakproces zich afspeelt buiten het zicht van anderen. In stilte. In twijfel. In herhaling.

Voor veel zoekende makers is dat een vertrouwd terrein. Tegelijkertijd kan die eenzaamheid langzaam verharden. Het zoeken wordt iets wat je alleen draagt, alleen oplost, alleen verdraagt. Alsof het jouw taak is om eerst alles door en door te begrijpen voordat je je mag gaan verhouden tot anderen. Alsof die anderen alles wél door en door zouden begrijpen.

Maar zoeken hoeft geen solitaire onderneming te zijn.

De druk van trajecten en beloftes

Veel plekken waar kunstenaars elkaar ontmoeten, zijn georganiseerd rond niet hard uitgesproken maar wel in de ruimte hangende beloftes:

Er komt een resultaat uit;

Er is sprake van een presentatie van je werk of jezelf;

Er is een strakke deadline;

Er is altijd een volgende stap.

Dat kan helpend zijn, maar voor zoekende makers werkt het vaak averechts. Niet omdat ze geen richting zouden willen, maar omdat hun werk zich nog niet laat vastzetten.

Wanneer deelname gekoppeld is aan een uitkomst, ontstaat er spanning. Alsof je moet weten waar je heen gaat voordat je mag aansluiten. Alsof zoeken alleen geaccepteerd wordt wanneer het ergens toe leidt.

Voor veel kunstenaars voelt dat niet voldoende veilig. En dus blijven ze weg.

Meedoen zonder vooruitzicht

Wat zeldzaam en waardevol is, zijn contexten waarin je mag meedoen zonder enige belofte. Zonder dat er iets af hoeft. Zonder dat je hoeft te weten wat dit oplevert.

Meedoen betekent hier niet dat je iets moet bijdragen aan een gezamenlijk doel. Maar staat gewoon voor aanwezig zijn in elkaars nabijheid.

Dat kan klein zijn. Een regelmatige ontmoeting. Samenwerken zonder presentatie. Delen wat er ligt, ook als het nog niets is. Naar elkaar luisteren zonder advies te geven of te verwachten.

In zulke situaties verandert zoeken van een eenzame last naar een gedeelde zoektocht.

Niet direct samen zoeken maar eerst samen zijn

Het gaat niet om gezamenlijk zoeken naar hetzelfde antwoord. Ieder werk heeft zijn eigen vragen. Wat gedeeld wordt, is niet de oplossing, maar de conditie.

Twijfel wordt herkenbaar. Stilte wordt minder zwaar. Het besef groeit dat je niet achterloopt, maar er middenin zit.

Voor veel zoekende makers is dat genoeg om weer adem te halen. Niet omdat alles nu in één klap duidelijk wordt, maar omdat niets meer alleen gedragen hoeft te worden.

Tijd zonder eindpunt

Zonder deadline verandert ook de ervaring van tijd. Werk hoeft niet op te schieten. Ontwikkeling hoeft niet zichtbaar te zijn. Er is ruimte om terug te keren, te blijven hangen en opnieuw te beginnen.

Dat soort tijd is zeldzaam.

En precies daarom is het zo nodig.

Niet elke fase vraagt om versnelling. Sommige vragen er om dat ze kunnen blijven. Niet elke vraag heeft nu eenmaal een eenduidig antwoord.

Tot slot:

Deze uitnodiging is geen programma.

Het is geen traject.

Het is geen belofte van zichtbaarheid of verkoop.

Het is een uitnodiging om niet alleen te zoeken.
Om aanwezig te zijn zonder vooruitzicht.
Om mee te doen zonder dat er iets van je verwacht wordt.

Voor de zoekende makers geldt altijd dat ontwikkeling soms niet begint met direct grote stappen vooruit te zetten, maar met het besef dat je er niet alleen voor hoeft te staan.

Het werk is er al.
Het zoeken ook.

Misschien is samen zoeken, zonder dat ook maar enig plan op tafel ligt, precies genoeg voor nu.

Disclaimer

Juistheid informatie

De in deze publicatie verstrekte informatie is door Sibie Kunst Communicatie en haar toeleveranciers met zorg samengesteld, doch voor de juistheid en volledigheid daarvan kan noch door Sibie Kunst Communicatie noch door de toeleveranciers worden ingestaan.

Doel en beperking informatie

Sibie Kunst Communicatie levert diensten, waarbij inbegrepen deze publicatie, met opleiding en kennisvergaring als enige doel. Alle gegevens komen uit bronnen die betrouwbaar geacht worden maar correctheid en compleetheid kunnen nooit gegarandeerd worden. Ook gegevens die bekend zijn geworden na de copyrightdatum zijn niet in het boek opgenomen.

Aansprakelijkheid

Zowel de auteur(s) als de uitgever kunnen niet aansprakelijk worden gesteld, in welke vorm dan ook, voor enige vorm van direct of indirect geleden schade, veroorzaakt door het opvolgen van ideeën uit dit boek. Indien men er enige actie op wil nemen wordt inschakeling van deskundige hulp zeker aanbevolen.

Coverfoto

De coverfoto is gegenereerd met AI

© Copyright SibieKC Lisse 2026

1. De in dit boek afgebeelde gegevens, waaronder begrepen teksten, foto's, illustraties, grafisch materiaal, (handels)namen, logo's, waren- en dienstmerken, zijn eigendom van Sibie Kunst Communicatie en worden beschermd door auteursrecht, merkenrecht en/of enig ander intellectueel eigendomsrecht. De hiervoor genoemde rechten gaan op geen enkele wijze over op (rechts)personen die dit boek hebben verkregen.

2. Niets uit dit boek mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotoafdrukken, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Sibie Kunst Communicatie

3. Doorgifte van dit PDF-bestand is onbeperkt toegestaan zolang er geen wijzigingen op worden aangebracht. Wijzigingen worden geacht onder punt 2 te vallen.

Meer vergelijkbare publicaties worden geplaatst op de Facebookgroepen Kunstportaal en Kunstportaal actief